

๒๑ ๕/๐๖

บทบาทบรรณวิธานชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย

: วิเคราะห์กรณีศึกษานุกรมสิ่งทอ

นางสาวอภิญา เฟื่องฟูสกุล

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๖

ISBN 974-563-277-5

008882

118207418

Japanese Transnational Corporations in Thailand

: A Case Study of Textile Industry

Miss Apinya Feungfusakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Political Science

Department of International Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย

: วิเคราะห์กรณีอุตสาหกรรมสิ่งทอ

โดย

นางสาวอภิญญา เฟื่องฟูสกุล

ภาควิชา

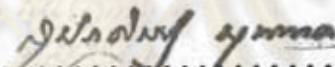
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร. เขียน ชีระวิทย์

ดร. วิวัฒน์ชัย อัครถาวร

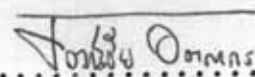
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ มุนานาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. เขียน ชีระวิทย์)

.....กรรมการ
(ดร. วิวัฒน์ชัย อัครถาวร)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย

: วิเคราะห์กรณีอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ชื่อนิสิต

น.ส. อภิญญา เฟื่องฟูสกุล

อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร. เขียน ชีระวิทย์

ดร. วิวัฒน์ชัย อัครดากร

ภาควิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ปีการศึกษา

๒๕๒๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในสาขาอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ว่ามีส่วนที่สืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมของการลงทุนระหว่างประเทศ การขยายตัวของบริษัทการค้า, บริษัทผู้ผลิตและสถาบันการเงินของญี่ปุ่นมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นำไปสู่การสร้างระบบเครือข่ายโยงใยที่เชื่อมกันของสาขาของบริษัทผู้ผลิตในภูมิภาคนี้ และการที่ประเทศเจ้าบ้านเลือกใช้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการลงทุนจากต่างประเทศ เป็นกลจักรสำคัญในการพัฒนา ก็ยังทำให้มีการปรับโครงสร้างกฎหมาย, ภาษี และการจัดระบบองค์กรภายในในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์และอำนาจต่อรองของนักธุรกิจต่างชาติ

จากการศึกษาพบว่า ตั้งแต่ทศวรรษ ๑๙๖๐ เป็นต้นมา อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยเงินทุนของญี่ปุ่น และนโยบายส่งเสริมของรัฐบาลไทย ในด้านหนึ่งแม้ผลผลิตจะขยายตัวได้อย่างรวดเร็วจนสามารถสนองความต้องการภายในได้ แต่ทว่าก็ทำให้เกิดปัญหาการพึ่งพิงการนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบจากญี่ปุ่น และยังก่อให้เกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาดจากนโยบายส่งเสริมที่ทำให้กำลังการผลิตในภาคนี้ทยอยขยายตัวเร็วเกินกว่าความต้องการ ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยการพึ่งพิงการส่งออกอีกด้วย อีกด้านหนึ่งก็ทำให้เกิดลักษณะโครงสร้างทวิลักษณ์ dualistic structure ขึ้นภายในอุตสาหกรรมนี้ ซึ่งหมายถึง ภาวะที่มีการแบ่งแยกผู้ผลิตเป็น ๒ ชั้น ระหว่างผู้ผลิตรายใหญ่ที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐ และผู้ผลิตรายย่อยมากมายที่ประสบปัญหาการแข่งขันการผลิดและตลาด.

Thesis Title Japanese Transnational Corporations in
Thailand : A Case Study in Textile Industry

Name Miss Apinya Feungfusakul

Thesis Advisor Professor Khien Theeravit, Ph.D.
Wiwatchai Attakor, Ph.D.

Department International Relations

Academic Year 1983

ABSTRACT

The findings of this thesis indicate that the problems of Thai textile industry have roots in the international investment setting. The expansion into Southeast Asia of Japanese trading companies, manufacturers and financial institutions has led to the development of complex networks of Japanese subsidiaries in the region. The Thai Government's development strategy in which foreign direct investment plays a key role has also led to the adaptation of internal institutions and legal structures which benefited the foreign investors and enhanced their bargaining power.

Therefore, since 1960 such environment has brought about rapid expansion of industrial production of textile industry which has successfully served internal demands. On the other hand, it has also brought about the problem of impart dependency of capital goods and raw materials on Japan, and also the problem of overproduction in spinning and weaving sector, stemming from the

imbalance between enormous supply and stagnant demand growth. Finally it has caused the polarization between a few big manufacturers and hundreds of small and medium enterprises which suffer from marketing problem and lower productivity.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.เชียน ชีระวิทย์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ที่ได้กรุณาตรวจและให้คำแนะนำแก้ไขสำหรับวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง ดร.วิวัฒน์ชัย อัครดากร ผู้ได้ให้ข้อคิด คำแนะนำอันมีค่ายิ่ง และเป็นแรงผลักดัน สำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์นี้ได้ลุล่วงมาได้

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย, กระทรวงพาณิชย์, กรม ศุลกากร และ กระทรวงอุตสาหกรรมที่ได้ให้ความร่วมมือด้วยดีในการเก็บข้อมูล

คุณกรรณชญา พูนพิช คุณสังศิต พิริยะรังสรรค์ คุณทวี พานิชวัฒนา เจริญ คุณศักดิ์กานา จักรกุล ณ อยุธยา และคุณอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ ล้วนเป็นมิตรผู้มีน้ำใจที่คอย ให้กำลังใจและความช่วยเหลือมาตลอด ท้ายสุดขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ และพี่ ๆ ทุกคนซึ่งหากปราศจากการสนับสนุนก้านกำลังใจและกำลังใจ วิทยานิพนธ์นี้ก็คงไม่อาจ สำเร็จลงได้

อภิัญญา เฟื่องฟูสกุล

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ

บทที่

• บทนำ	๑
ที่มาของปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย	๑
ขอบเขตของการศึกษา	๒
กรอบทฤษฎีที่ใช้	๓
สมมติฐาน	๖๗
๒ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออก เจียงไคหลิงสงครามโลกครั้งที่ ๒	๖๘
ปัจจัยระดับสากลที่กำหนดบทบาทของญี่ปุ่น	๑๓๓
เอเชียตะวันออกเจียงไคกับการเสริมความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจญี่ปุ่น	๑๔๔
๓ ยุทธศาสตร์บริบทวิวัฒนาการชาติญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย.....	๑๕๐
การขยายตัวไปต่างประเทศ	๑๕๓
ยุทธศาสตร์ของไทเรและเทียน	๑๕๖
ก. ลักษณะโครงสร้างการผนวกตัวแนวคิด.....	๑๕๖
จ. เครือข่ายของไทเร.....	๑๕๖
๒. เครือข่ายของเทียน.....	๑๕๙
ข. ความสัมพันธ์กับบริษัทการค้าและสถาบันการเงิน.....	๑๕๙
ค. การรวมกลุ่มผลประโยชน์และอำนาจต่อรองกับรัฐบาล เข้าบ้าน.....	๑๕๖

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่

๔	นโยบายรัฐบาลและฐานะบริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมรมสิ่งทอไทย.....	๖๒
	กลยุทธ์การพัฒนา	๖๓
	นโยบายสิ่งทอของรัฐบาล	๗๐
	ก. ช่วงการขยายตัวยุคแรก.....	๗๑
	ข. ช่วงการขยายตัวครั้งที่ ๒	๗๒
	ค. ยุควิกฤตการณ์.....	๗๕
	ฐานะและบทบาทบริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมรมสิ่งทอ.....	๗๘
	ก. ฐานะในกำลัการผลิตของประเทศ.....	๘๑
	ข. บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี.....	๘๓
	ค. บทบาทบริษัทค้าสารทึค.....	๘๑
	๑. การเป็นคนกลางในประเทศ.....	๘๑
	๒. การเป็นผู้ป้อนวัตถุดิบ เครื่องจักร สินค้าชั้นกลาง และเป็นผู้ส่งออก.....	๘๒
๕	เส้นทางการพัฒนาอุตสาหกรรมรมสิ่งทอไทย.....	๘๕
	อุตสาหกรรมรมสิ่งทอไทยในกระบวนการพัฒนา	๑๐๑
	อุตสาหกรรมรมสิ่งทอไทยในตลาดโลก.....	๑๐๖
	ความเคลื่อนไหวของอุตสาหกรรมรมสิ่งทอในประเทศพัฒนาแล้ว.....	๑๑๒
	ผลกระทบด้านโครงสร้างทรัพย์สิน.....	๑๑๓
	บทสรุป	๑๒๐
	บรรณานุกรม	๑๒๖
	ภาคผนวก	๑๓๘
	ประวัติผู้เขียน	๑๓๙

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

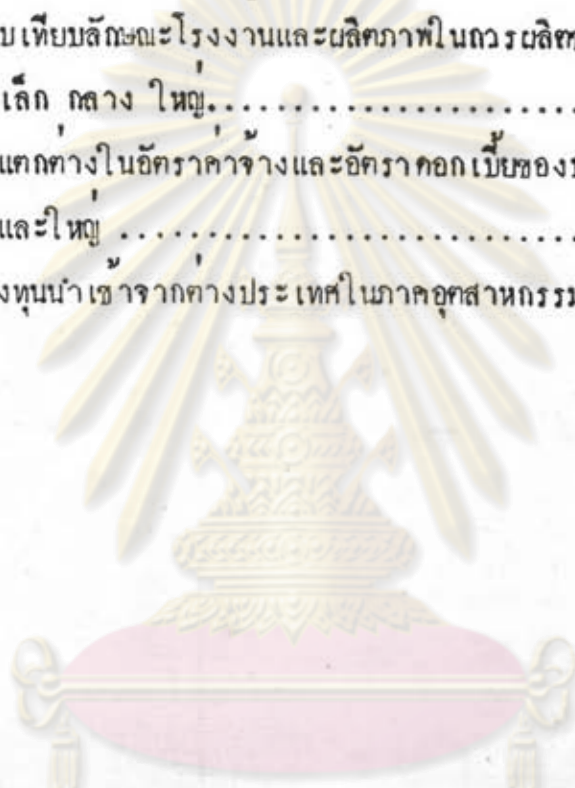
หน้า

ตารางที่

๑	ภาวะการส่งออกของญี่ปุ่นหลังสงคราม	๓๑
๒	ความไม่สมมูลย์ของการค้าระหว่างญี่ปุ่นและเอเชีย.....	๓๔
๓	สัดส่วนการลงทุนของญี่ปุ่นในเอเชีย.....	๓๕
๔	ผลตอบแทนการลงทุนในภูมิภาคต่าง ๆ	๓๘
๕	การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของ ไทเว และ เทียน.....	๔๕
๖	เครือข่ายของ ไทเว.....	๔๗
๗	เครือข่ายของ เทียน.....	๕๐
๘	ความสัมพันธ์ของบริษัทผู้ผลิต บริษัทการค้าและสถาบันการเงิน.....	๖๐
๙	บริษัทที่ไ้รับการส่งเสริมการลงทุน	๖๔
๑๐	บริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นในไทย.....	๖๕
๑๑	อัตราภาษีขาเข้าสินค้าสิ่งทอ.....	๗๓
๑๒	เปรียบเทียบราคาในประเทศและตลาดโลก.....	๗๗
๑๓	ส่วนแบ่งของ บริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นในกำลังการผลิตสิ่งทอไทย.....	๗๘
๑๔	ขนาดของบริษัทและการพึ่งพิงการนำเข้าในการผลิตโดยสังเคราะห์....	๘๐
๑๕	สัญชาติของผู้บริหาร ระดับสูงและกรรมการบริษัทในบริษัทร่วมทุนญี่ปุ่น...	๘๖
๑๖	แหล่งนำเข้าเครื่องจักรในการผลิตสิ่งทอ	๘๓
๑๗	แหล่งสำคัญของ การนำเข้าวัตถุดิบในการผลิตผ้าและเส้นใย.....	๘๔
๑๘	การนำเข้าสินค้าชั้นกลางของผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากญี่ปุ่น.....	๘๕
๑๙	บทบาทบริษัทการค้าญี่ปุ่นในตลาดผ้าของไทย.....	๘๗
๒๐	การผลิต การนำเข้าและการบริโภคเสื้อผ้า.....	๑๐๒
๒๑	อัตราการเก็บโทษของการผลิตและการบริโภคผ้าโดยสังเคราะห์.....	๑๐๓
๒๒	การนำเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอ.....	๑๐๔

ตารางที่ 1

๒๓๓	มูลค่า ที่มาและปลายทางการค้าเข้าและส่งออก.....	๑๐๙
๒๓๔	การส่งออกผ้าฝ้ายในตลาดโลก.....	๑๐๙
๒๓๕	การส่งออกผ้าใยสังเคราะห์ในตลาดโลก.....	๑๑๐
๒๓๖	การส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปในตลาดโลก.....	๑๑๑
๒๓๗	เปรียบเทียบลักษณะโรงงานและผลผลิตภาพในกรณีของโรงงาน ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่.....	๑๑๖
๒๓๘	ความแตกต่างในอัตราค่าจ้างและอัตราดอกเบี้ยของบริษัต์เล็ก กลางและใหญ่.....	๑๑๗
๒๓๙	เงินลงทุนนำเข้าจากต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอ.....	๑๒๕

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย